

Ohje ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten edustajatoimintaan

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

KEHA-keskus

Ohje ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten edustajatoimintaan

Maahanmuuttovirasto
Vastaanottopalveluiden osasto
vastaanottopalveluidenosasto@migri.fi
www.migri.fi

KEHA-keskus
Kotoutumisen ja kansainvälisen
rekrytoinnin palvelut
kotoutuminen@ely-keskus.fi
www.keha-keskus.fi

ISBN 978-952-7624-00-5 (PDF)

Sisällysluettelo

Johdanto	5
Taustaa	6
Lainsäädäntö.....	6
Toimijat ja niiden tehtävät suhteessa edustajatoimintaan	7
Ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten asumisjärjestelyt	8
1. Edustajan määrääminen	11
2. Edustajan kelpoisuus.....	12
3. Edustajan tehtävät.....	13
3.1 Turvapaikkaprosessi ja edustajan tehtävät	14
3.1.1 Hakemuksen jättäminen ja vastuuvaltion määrittäminen.....	14
3.1.2 Edustajan rooli puhuttelussa	15
3.1.3 Avustajan hankinta	16
3.1.4 Kielianalyysi ja iänmäärittäminen.....	16
3.1.5 Päätöksen tiedoksianto	16
4. Edustajan muut tehtävät	17
4.1 Lapsen omaisten jäljittäminen ja perheenyhdistämisprosessi.....	17
4.2 Edustajan tehtävät perheenyhdistämisprosessissa.....	17
4.3 Avustajien ja edustajien Enter Finland	18
4.4 Ihmiskaupan uhriksi joutuneen lapsen edustaminen	19
4.5 Siirtyminen kuntaan	20
4.6 Yhteistyö lapsen asumisesta vastaavan tahon kanssa	21
4.7 Kantelu asumisesta vastaavan tahon toiminnasta	21
4.8 Ulkomaalaisen henkilökortti ja matkustusasiakirja	21
4.9 Sopimusasiat.....	22
4.10 Edustajan oikeus käyttää tulkkia	22
4.11 Lapsen edun huomioiminen	22
4.12 Lapsen oikeus saada tietoa	23
5. Edustajan tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus	24
6. Henkilötietojen käsittely edustajatoiminnassa.	25
7. Edustajan vapauttaminen tehtävästään ja edustajan tehtävän lakkaaminen	27

8. Edustajalle maksettava palkkio ja kulut	29
8.1 Korvattavat kulut	30
8.1.1 Toimistokulut	30
8.1.2 Matka- ja majoittumiskulut	30
8.1.3 Ansionmenetykset	31
8.1.4 Koulutuskustannukset.....	31
8.1.5 Rikosrekisteriotemaksu	31
8.2 Palkkion ja kulukorvauksen hakeminen	31
9. Edustajatoiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta.....	33
9.1 Vastaanottolain mukainen ohjaus, suunnittelu ja valvonta	33
9.1.1 Riitatilanteiden ratkaiseminen, valitus ja kantelu.....	34
9.2 Kotoutumislain mukainen ohjaus, suunnittelu ja valvonta	35
9.2.1 Riitatilanteiden ratkaiseminen ja valitus.....	35
10. Liitteet.....	36
10.1 Oleskeluluvat ulkomaalaislain mukaisesti, sekä tilapäinen suojelu.	36
10.2. Linkit verkkosivustoille	37

Johdanto

Tämä ohje sisältää perustiedot Suomessa ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan tehtävästä vastaanotto-, ja kotoutumisvaiheessa. Lisäksi ohjetta voidaan hyödyntää viranomaistyön tukena.

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Jos ohje on yksittäisessä tapauksessa ristiriidassa voimassa olevan lainsäädännön, muiden velvoittavien normien tai kansainvälisten velvoitteiden kanssa, ohjetta ei tule siltä osin soveltaa

Ohje on laadittu Maahanmuuttovirastossa ja työ- ja elinkeinoministeriössä / KEHA-keskuksessa syksyllä 2024 ja se tulee voimaan 1.1.2025.

Ohje korvaa seuraavat asiakirjat:

- Ilman huoltajaa olevan turvapaikanhakijalapsen edustaminen – tietoa vastaanottokeskuksen toiminnasta ja edustajana toimimisesta (Maahanmuuttovirasto, 15.12.2014)
- Maahanmuuttoviraston ohje edustajan palkkiosta ja kulukorvauksesta (MIGDno-2021-852, 5.3.2021)
- Käsikirja – Ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustaminen kotoutumisvaiheessa (ISBN 978-952-327-677-2)

Taustaa

Lainsäädäntö

Edustajan tehtävään liittyvät keskeisimmin seuraavat säädökset:

- Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annettu laki (746/2011, jatkossa vastaanottolaki)
- Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023, jatkossa kotoutumislaki)
- Oikeudenkäymiskaari (4/1734)
- Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettu laki (808/2019)
- Holhoustoimesta annettu laki (442/1999)
- Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020)
- Valtioneuvoston asetus ilman huoltajaa olevan lapsen edustajalle maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta (577/2024)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus (SopS 59-60/1991)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/32/EU kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle

Toimijat ja niiden tehtävät suhteessa edustajatoimintaan

Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto ohjaa, suunnittelee ja valvoo edustajatoimintaa vastaanottolain 39 §:n mukaisesti, sekä vastaa edustajapalkkioiden maksamisesta vastaanottovaiheen aikana.

Vastaanottokeskus

Vastaanottokeskukset vastaavat ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten lakisääteisistä palveluista ja vastaanottovaiheen edustajatoiminnan käytännön hallinnoinnista. Vastaanottokeskukset ovat vastuussa muun muassa siitä, että ilman huoltajaa olevalle lapselle, jolla ei ole oleskelulupaa haetaan viivytyksettä edustajaa. Vastaanottokeskukset vastaavat myös vastaanottovaiheen edustajien rekrytoinnista, sekä edustajan tukemisesta ja ohjauksesta tehtävässään. Erityisesti uusien edustajien kohdalla vastaanottokeskuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että edustajalla on riittävästi tietoa edustajan tehtävänsä hoitamiseksi. Edustajatoiminnan käytännön hallinnointia on avattu lisää myöhemmissä osioissa. Käräjäoikeuden annettua edustajan määräämistä koskevan päätöksen, edustaja ja vastaanottokeskus tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen asioiden hoitamisessa.

Käräjäoikeus

Käräjäoikeus vastaa edustajan määräämisestä ilman huoltajaa Suomessa olevalle lapselle. Edustajan määrää se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä lapsi asuu. Päätös edustajan määräämisestä tehdään hakemuksen perusteella. Edustajan tehtävä alkaa käräjäoikeuden annettua edustajan määräämistä koskevan päätöksen. Edustajalla ei ole oikeutta saada edustettavaa koskevia salassa pidettäviä tietoja ennen käräjäoikeuden päätöstä. Käräjäoikeuden tekemään päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen siten kuin oikeudenkäymiskaassa säädetään. Edustajan määräämistä koskevaa päätöstä on noudatettava, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on kansallinen asiantuntijaviranomainen, jonka tehtävä on auttaa mahdollisesti ihmiskaupan uhriksi joutuneita henkilöitä, heidän alaikäisiä lapsiaan sekä ihmiskaupparikoksen tutkinnassa auttavia henkilöitä. Auttamisjärjestelmä antaa myös neuvontaa ihmiskauppaan liittyvissä asioissa. Auttamisjärjestelmän toiminnasta säädetään vastaanottolain 4 luvussa. Auttamisjärjestelmää ylläpitää Joutsenon vastaanottokeskus, joka on osa Maahanmuuttovirastoa. Myös alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret voivat joutua ihmiskaupparikoksen uhriksi. Auttamisjärjestelmä voi myös tehdä hakemuksen käräjäoikeudelle edustajan saamiseksi, ihmiskaupan uhriksi joutuneelle ilman huoltajaa Suomessa olevalle lapselle.

Hyvinvointialue

Hyvinvointialue on vastuussa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä sekä oleskeluluvan saaneen, kiintiöpakolaisena saapuneen tai kotikunnan saaneen tilapäistä suojelua saavan ilman huoltajaa olevan lapsen asumisen järjestämisestä. Hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä vastaa lapsen sosiaalityön asiakkuusprosessista, lapsen palvelutarpeen arvioinnista ja lapsen edun toteutumisen tarkastelusta sosiaalihuoltolain 5 §:n mukaisesti ja myös antaa edustajalle neuvontaa em. asioista. Lisäksi hyvinvointialue järjestää täysi-ikäistyneille nuorille kotoutumislain mukaista aikuistumisen tukea esimerkiksi sosiaalityönä, sosiaaliohjauksena ja asumisen tukena. Oleskeluluvan saaneiden lasten osalta hyvinvointialue tekee myös tarvittaessa hakemuksen käräjäoikeudelle edustajan määräämisestä sekä edustajan vapauttamisesta.

ELY-keskus

Elinvoima-, liikenne- ja ympäristökeskus (jatkossa ELY-keskus) on kotoutumislain 36 §:n mukaisesti vastuussa edustajatoiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi ELY-keskus sopii hyvinvointialueiden kanssa perheryhmäkotien perustamisesta ja ohjaa oleskeluluvan saaneet lapset kuntaan. Kotoutumislain 55 §:n mukaisesti ELY-keskus ohjaa ja valvoo perheryhmäkoteja yhdessä hyvinvointialueen, AVI:n ja Valviran kanssa.

KEHA-keskus

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (jatkossa KEHA-keskus) maksaa kotoutumislain 39 §:n mukaisesti oleskeluluvan saaneen lapsen edustajalle palkkion tämän edustajan tehtäviin käyttämänsä ajan perusteella ja korvauksen edustamisesta aiheutuneista kuluista.

KEHA-keskus valvoo oleskeluluvan saaneiden lasten edustajien palkkioiden maksua ja tarkastaa näiden edustajien kululaskut. KEHA-keskus antaa ohjausta ja neuvontaa oleskeluluvan saaneiden lasten edustajille palkkioiden hakemisessa.

Aluehallintovirasto

Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo kotoutumislain 33 §:ssä tarkoitetun perheryhmäkodin toimintaa yhdessä hyvinvointialueen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja ELY-keskuksen kanssa.

Kunta

Kotoutumislain 45 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on kehitettävä kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä.

Ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten asumisjärjestelyt

Vastaanottovaiheen asuminen

Vastaanottokeskus

Ilman huoltajaa Suomessa olevat turvapaikkaa hakevat ja tilapäistä suojelua saavat lapset, joilla ei ole kotikuntaa, majoittuvat lähtökohtaisesti lapsille tarkoitetuissa vastaanottokeskuksissa, eli niin sanotuissa ryhmäkodeissa tai tukiasuntoloissa. Tässä ohjeessa käytetään myöhemmin vastaanottovaiheen asumisesta yleisesti termiä vastaanottokeskus. Ryhmäkodit ja tukiasuntolat ovat kooltaan pienempiä kuin aikuisten ja perheiden vastaanottokeskukset ja niissä on enemmän henkilöstöä. Niiden toiminnassa korostuu hoito- ja kasvatustyö.

Ryhmäkoti

Ilman huoltajaa Suomessa olevan lapsen majoittamisesta ryhmäkotiin säädetään vastaanottolain 17 §:ssä. Ryhmäkotien toiminnassa noudatetaan lastensuojelulain 59 §:n säännöksiä esimerkiksi koskien yhdessä hoidettavien lasten ja henkilöstön määrää. Ryhmäkodissa on

täysi ylläpito, johon sisältyvät kaikki vastaanottorahan perusosalla ja täydentävällä vastaanottorahalla katettavat menot. Ryhmäkodissa asuessaan ilman huoltajaa Suomessa oleva lapsi saa vastaanottorahan sijaan käyttörahaa. Käyttöraha on tarkoitettu lapselle hänen omaan käyttöönsä hänen henkilökohtaisia tarpeitaan varten. Käyttörahalla ei turvata lapsen toimeentuloa.

Tukiasuntola

Ilman huoltajaa Suomessa olevan lapsen majoittamisesta tukiasuntolaan säädetään vastaanottolain 17 §:ssä. Tukiasuntolaan voidaan majoittaa 16 vuotta täyttänyt ilman huoltajaa oleva lapsi, jos se on hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta perusteltua. Tukiasuntoloissa ei yleensä järjestetä täyttä ylläpitoa, jolloin lapselle myönnetään täyden ylläpidon sijasta vastaanottoraha. Ilman huoltajaa olevat lapset voivat olla rekisteröityneinä myös aikuisille ja perheille tarkoitettuihin vastaanottokeskuksiin, jos he asuvat yhdessä esimerkiksi heistä huolehtivan sukulaisen kanssa. Lapsen sosiaalipalveluista vastaava työntekijä kuulee kaikkia osapuolia asumisjärjestelyyn liittyen ja yhdessä edustajan sekä vastaanottokeskuksen kanssa arvioi, onko asumisjärjestely lapsen edun mukainen. Vastaanottokeskus ilmoittaa myös hyvinvointialueelle yksityismajoituksessa olevasta lapsesta.

Yksityismajoitus

Ilman huoltajaa Suomesta turvapaikkaa hakeva lapsi voi vastaanottolain 18 § mukaisesti majoittua yksityismajoitukseen, jos se arvioidaan lapsen edun kannalta hyväksi ratkaisuksi. Vastaanottolaki edellyttää, että yksityismajoituksesta tehdään sosiaalityöntekijän selvitys ja vastaanottokeskuksen johtajan hallintopäätös. Selvitystä varten myös edustajaa ja lasta tulee kuulla. Vastaanottolain nojalla vastaanottokeskuksen tulee myös ilmoittaa hyvinvointialueelle yksityismajoituksessa olevasta lapsesta. Ilmoitukseen on liitettävä vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän ja lapsen edustajan selvitykset yksityismajoituksen olosuhteiden sopivuudesta sekä lapsen luokseen ottavan henkilön tai henkilöiden kyvystä huolehtia lapsesta.

Yksityismajoittajan on kyettävä turvaamaan lapsen iän ja kehitystason mukainen hoito, kasvatus ja huolenpito. Yksityismajoituksessa majoittuva ilman huoltajaa oleva lapsi saa vastaanottopalvelut ja vastaanottorahaa siitä vastaanottokeskuksesta, jonka asiakkaaksi hänet on rekisteröity. Yksityismajoituksessa asumista tai sen järjestämistä ei tueta taloudellisesti.

Oleskeluluvan jälkeinen asuminen

Perheryhmäkoti

Oleskeluluvan saamisen jälkeen hyvinvointialue tekee sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella päätöksen lapsen asumisen järjestämisestä. Ilman huoltajaa olevien lasten ja nuorten siirtyminen vastaanottojärjestelmästä eteenpäin edellyttää myös, että ELY-keskus sopii kunnan ja hyvinvointialueen kanssa lasten ja nuorten ohjaamisesta kuntapaikalle. Ilman huoltajaa oleva lapsi ohjataan oleskeluluvan saamisen jälkeen usein perheryhmäkotiin. Perheryhmäkoti järjestää hoidon, huolenpidon ja kasvatuksen lapselle. Perheryhmäkotitoiminnasta säädetään sosiaalihuoltolain 22a §:ssä ja niiden valvonnasta vastaavat hyvinvointialueet, ELY-keskus, AVI ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira).

Perhehoito

Ilman huoltajaa oleva lapsi voidaan oleskeluluvan saamisen jälkeen ohjata myös perhehoitoon. Ilman huoltajaa tulleiden lasten perhehoito järjestetään perhehoitolaissa tarkoitettuna perhehoitona.

Muu asuminen oleskeluluvan saamisen jälkeen

Hyvinvointialue voi järjestää asumisen myös muuten tarkoituksenmukaisella tavalla sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitettuna palveluna. Sosiaalihuoltolain 14 §:ssä säädetään tuen tarpeisiin vastaavista sosiaalipalveluista, mm. tuetusta asumisesta. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Kyseessä ei ole sama asia kuin vastaanottovaiheen tukiasumisyksikkö eikä oleskeluluvan saaneille lapsille tulisikaan järjestää asumista tukiasumisyksikössä.

Yksityismajoitus oleskeluluvan saamisen jälkeen

Yksityismajoituksessa vastaanottovaiheessa asuneen ilman huoltajaa olevan lapsen on mahdollista jatkaa asumista yksityismajoituksessa, jos se hyvinvointialueen palvelutarpeen arvioinnissa todetaan lapselle soveltuvaksi asumisvaihtoehdoksi. Hyvinvointialueen tulee tehdä palvelutarpeen arvioinnin perusteella päätös lapsen asumisen järjestämisestä. Arvioinnin yhteydessä hyvinvointialue voi arvioida yksityismajoitusperheen mahdollisuuksia siirtyä perhehoitoperheeksi tai perheen tarvetta saada tukea sosiaalihuoltolain nojalla.

1. Edustajan määrääminen

Vastaanottolain 39 §:n mukaan kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla ei ole oleskelulupaa, määrätään viivytyksettä edustaja, jos lapsi on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa.

Edustajan nimeämistä edellyttävät kansallisen lainsäädännön lisäksi Suomea velvoittavat YK:n lapsen oikeuksien sopimus, (SopS 59-60/1991) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2013/33/EU, ns. EU:n vastaanottodirektiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2013/32/EU, ns. turvapaikkamenettelydirektiivi) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU.

Vastaanottovaiheessa hakemuksen edustajan määräämisestä tekee vastaanottokeskus sille käräjäoikeudelle, jonka alueella lapsi asuu. Vastaanottokeskuksen johtaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa, kunnes lapselle on määrätty edustaja. On suositeltavaa, että edustajaksi aikova tapaa lapsen ennen edustajahakemuksen laittamista vireille. Edustajan tehtävä alkaa, kun käräjäoikeus on antanut edustajamääräyksen. Edustajalle voidaan maksaa palkkiota ja kulukorvausta lapsen tapaamisesta kahdelta tunnilta ennen määräyksen saamista.

Edustajana toimiminen perustuu käräjäoikeuden tekemään päätökseen, eikä edustajalla ole työnantajaa tai muita työsuhteeseen liittyviä etuja tai velvollisuuksia. Edustajan tulee itse huolehtia palkkioiden laskutuksesta ja arvioida edustajana toimimisen vaikutuksia esimerkiksi saamiinsa etuuksiin tai henkilökohtaiseen tilanteeseensa nähden.

Lähtökohtaisesti sama edustaja jatkaa vastaanottovaiheesta kotoutumisvaiheeseen. On kuitenkin myös tilanteita, joissa tämä ei ole mahdollista. Tällöin uusi edustaja määrätään kotoutumislain nojalla.

Kotoutumislain 35 §:n mukaan kotoutumislain 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, on määrättävä edustaja viivytyksettä.

Edustaja voidaan määrätä kotoutumislain nojalla pakolaiskiintiössä Suomeen saapuneille lapsille tai turvapaikan saaneille lapsille, joiden edustaja on jouduttu vapauttamaan tehtävästään esimerkiksi siitä syystä, että edustettava on muuttanut oleskeluluvan saamisen jälkeen toiselle paikkakunnalle. Kotoutumislain mukainen edustaja olisi tarpeen määrätä myös, vaikka lapsella olisi muu laillinen edustaja määrätty johonkin suppeampaan tehtävään, esimerkkinä lastensuojelulain nojalla tiettyä rajattua tehtävää hoitamaan määrätty edunvalvoja. Kotoutumisvaiheessa hakemuksen edustajan määräämisestä tekee hyvinvointialue. Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon kotoutumislain 4 §:ssä säädetyllä tavalla. Hyvinvointialueella tehtävää hoitaa käytännössä hyvinvointialueen viranhaltija, pääasiassa sosiaalityöntekijä. Hakemusta tehtäessä hyvinvointialueen viranhaltija arvioi edustajan kelpoisuutta ja sitä, onko edustajalla käytettävissä edustajatoiminnan hoitamisen kannalta olennaiset tiedot ja taidot.

2. Edustajan kelpoisuus

Vastaanottolain 40 §:n mukaan edustajaksi määrätään tehtävään sopiva täysivaltainen henkilö, joka antaa siihen suostumuksensa ja joka kykenee hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti. Edustajaksi määrittämisen edellytyksenä on, että henkilö on toimittanut käräjäoikeuden nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä. Rikosrekisteriote ei saa olla 6 kuukautta vanhempi. Edustajaksi ei voida määrätä henkilöä, jolla on tai voisi olla eturistiriita lapsen kanssa. Samat kelpoisuusvaatimukset koskevat myös oleskeluluvan saaneiden lasten edustajia, sillä kotoutumislaisissa on viittaus vastaanottolain 40 §:ään edustajan kelpoisuuden osalta.

Eturistiriitatilannetta avataan vastaanottolain hallituksen esityksessä (HE266/2010), jonka mukaan esimerkiksi vastaanottokeskuksessa työskenteleviä henkilöitä ei tulisi määrätä ilman huoltajaa olevien lasten edustajaksi. Vastaanottokeskuksessa työskentelevän henkilön ei tule toimia edustajana ilman huoltajaa olevalle lapselle myöskään sellaisessa tilanteessa, missä edustettava lapsi ei ole asiakkaana samassa keskuksessa, jossa työntekijä toimii.

Edustajan tehtäviin ei ole laissa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Jokaisen edustajan tehtävään aikovan on tärkeää suorittaa [Osaava edustaja -verkkokoulutus \(kotoutuminen.fi\)](https://www.kotoutuminen.fi) ennen tehtävän aloittamista. Edustajaksi ryhtyvällä olisi suositeltavaa olla perustietoa lapsen ja nuoren kasvusta ja kehityksestä sekä lapsiin ja maahanmuuttoon liittyvästä lainsäädännöstä. Edustajaa hakevan tahon tehtävänä on arvioida, onko edustajaksi aikovalla tarvittavat edellytykset tehtävässä toimimiseen. Esimerkiksi sosiaali- tai terveysalan työkokemus luo hyvän pohjan edustajana toimimiselle. Erityisesti työkokemus lastensuojelussa tai muu tausta lasten kanssa työskentelystä on katsottu olevan eduksi edustajan tehtävän hoitamisessa. Myös kokemus julkishallinnon tehtävistä tai oikeustieteellinen koulutus nähdään hyvänä taustana edustajan tehtävässä toimimiselle. Edustajan olisi hyvä olla lisäksi perehtynyt kansainväliseen suojeluun liittyviin asioihin sekä kotoutumisen kysymyksiin. Edustajan on tärkeää olla tarpeen tullen saatavilla, joten tavoitteena on saada lapselle hänen asuinpaikkansa lähiseudulla asuva edustaja.

Edustettavien määrää ei ole säännelty laissa tällä hetkellä. Uudistetussa vastaanottodirektiivissä, joka tulee Suomessa sovellettavaksi vuonna 2026, edustajan vastuulle on annettava oikeasuhteinen ja rajallinen lukumäärä ilman huoltajaa olevia lapsia ja tavanomaisissa olosuhteissa samanaikaisesti enintään 30 ilman huoltajaa olevaa lasta, jotta varmistetaan, että kyseinen henkilö pystyy hoitamaan tehtävänsä huolellisesti. Edustettavien sopiva määrä vaihtelee edustajan omasta ja edustettavien tilanteesta riippuen. Mikäli edustajalla on liikaa edustettavia, edustajan saattaa olla vaikea hoitaa tehtäviään riittävän hyvin. Edustajaksi aikovan olisi hyvä miettiä, kuinka monen edustettavan asioihin hän pystyy täysipainoisesti perehtymään, ja siten sitoutumaan edustajana toimimiseen.

3. Edustajan tehtävät

Edustajan tehtävistä säädetään vastaanottolain 41 §:ssä. Edustajan tehtävistä kotoutumisvaiheessa säädetään kotoutumislain 3 luvussa ja siinä viitataan edustajien tehtävien osalta vastaanottolain 41 §:ään. Vastaanottolain mukaan edustaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa sekä hoitaa lapsen varallisuutta. Ennen lapsen henkilöä tai varallisuutta koskevan päätöksen tekemistä lasta on kuultava vastaanottolain 5 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Edustajan on tehtävänsä päättyessä tehtävä tili siten kuin holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Edustaja:

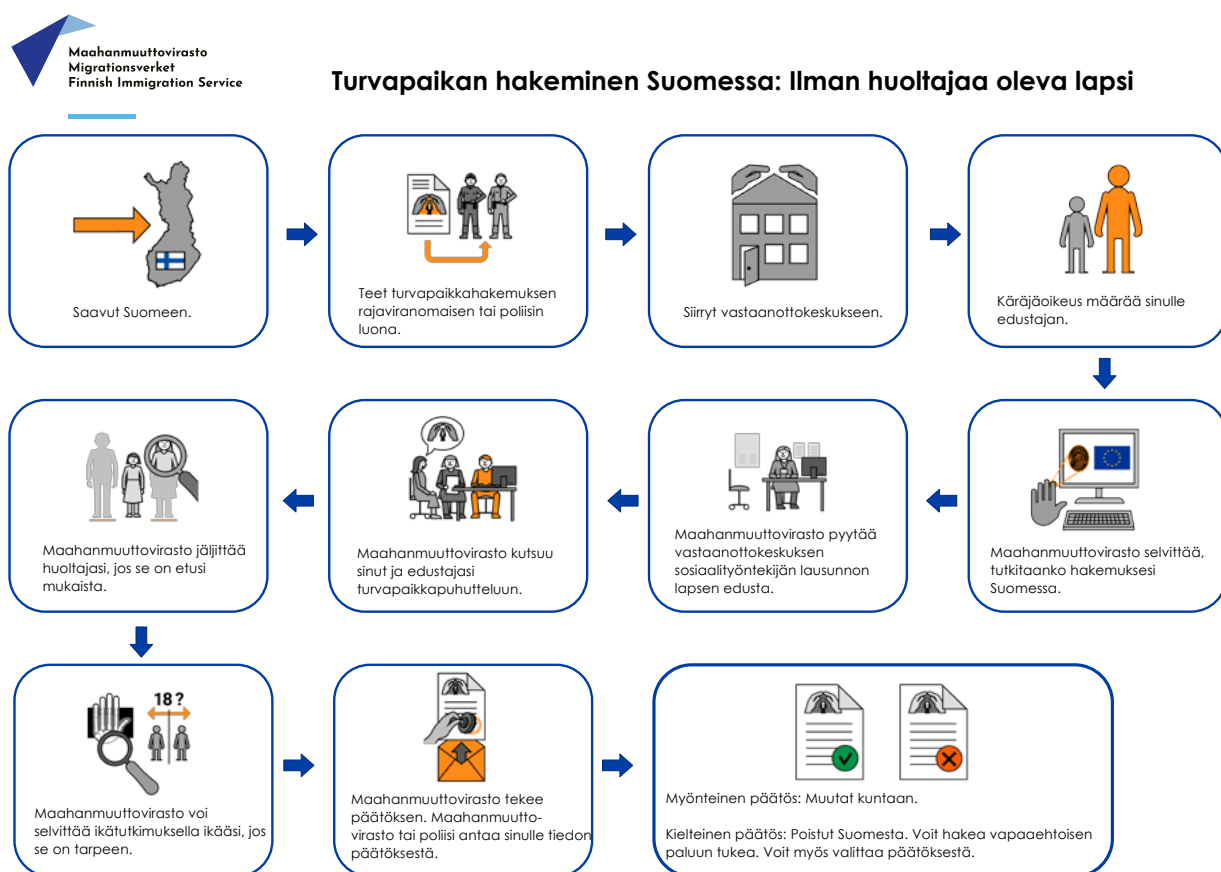
- Käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa.
- Valvoo lapsen etua viranomaisprosesseissa.
- Huolehtii oikeusavun saamisesta lapselle.
- Tuo ensisijaisesti esiin lapsen näkemyksen ja mielipiteen sekä oman arvionsa lapsen edusta päätöksentekotilanteissa ja prosesseissa.
- Käyttää huoltajan puhevaltaa lapsen elämään liittyvissä keskeisissä kysymyksissä.
- Tarvittaessa avustaa lasta yhteyden pitämisessä lapsen perheeseen tai muihin sukulaisiin.
- Tukee ja opastaa lasta perheenyhdistämisprosessissa ja tarvittaessa auttaa myös perheenyhdistämishakemuksen täyttämisessä.
- Neuvottelee mahdollisuuksien mukaan lapsen tulevaisuudesta lapsen sukulaisien kanssa
- On mukana vastaanottokeskuksen ja hyvinvointialueen kanssa keskusteltaessa lapsen kuntaan muutosta ja palveluntarpeesta.
- Vastaa jatko-oleskeluluvan hakemisesta lapselle. Jatkolupa on vireytettävä (2 – 4 kk) ennen edellisen luvan päättymistä.
- Vastaa pankkitilin avaamisesta lapselle.
- Toimii yhteistyössä lapsen asuinkunnan ja asumisesta vastaavan tahon kanssa lapsen kotoutumisen tukemisessa.

Edustaja ei:

- Vastaa lapsen ympärivuorokautisesta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta. Edustajan rooli keskittyy lapsen edustamiseen viranomaisasioinnissa.
- Vastaa lapsen päivittäisestä rahan käytöstä. Varallisuuden hoidolla ei tarkoiteta lapsen normaalia kuukausittaisiin kuluihin tarkoitettuja rahoja, kuten asuinyksikön myöntämää käyttö- tai vastaanottorahaa, opintotukea tai mahdollista toimeentulotukea tai työttömyysetuutta. Edustaja voi kuitenkin yhteistyössä asumisyksikön kanssa ohjata lasta arjen rahankäytössä niin, että lapsen perustarpeet tulevat hoidetuksi.
- Vastaa lapsen kustannuksista, kuten matkoista viranomaispalveluihin, asiakirjojen oikeaksi todentamista tai mahdollisista puhuttelumatkojen eväistä.

3.1 Turvapaikkaprosessi ja edustajan tehtävät

Henkilön hakiessa kansainvälistä suojelua Suomesta puhutaan yleisesti turvapaikkaprosessista. Tässä osiossa avaamme ilman huoltajaa Suomessa olevan lapsen hakuprosessia. Turvapaikkaprosessi on monivaiheinen ja siihen osallistuu useita eri viranomaisia. Seuraavassa kaaviossa kuvataan eri viranomaisten rooleja ilman huoltajaa olevan lapsen turvapaikkaprosessissa:

10.5.2021 - Suomi - Asiakasohje: Turvapaikan hakeminen Suomessa: Ilman huoltajaa oleva lapsi - Kuvat: Papunetin kuvapankki, papunet.net, KUVAKO

3.1.1 Hakemuksen jättäminen ja vastuuvaltion määrittäminen

Hakemuksen käsittely alkaa lapsen jättäessä turvapaikkahakemuksen poliisille tai rajaviranomaiselle. Kun hakemus on rekisteröity, hakemuksen käsittelyvastuu siirtyy Maahanmuuttovirastolle ja lapsi ohjataan majoittumaan vastaanottokeskukseen. Maahanmuuttovirasto ryhtyy selvittämään, käsitelläänkö kyseisen lapsen turvapaikkahakemus Suomessa.

Vastuuvaltion määrittelyssä otetaan ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Hakemuksen käsittelystä saattaa olla vastuussa muu jäsenvaltio (EU-valtiot, Norja, Islanti, Sveitsi tai Liechtenstein) kuin Suomi, mikäli lapsella on jäsenvaltioiden alueella laillisesti oleskelevia perheenjäseniä, sisarusia tai sukulaisia ja lapsen saattaminen yhteen heidän kanssaan on lapsen edun mukaista. Muu valtio saattaa olla vastuussa myös silloin, jos lapsi on aikaisemmin hakenut kansainvälistä suojelua toisesta jäsenvaltiosta. Mikäli hakemuksen käsittelystä on vastuussa muu jäsenvaltio kuin Suomi, hakemusta ei tutkita sisällöllisesti Suomessa, vaan lapsi siirretään hakemuksen käsittelystä vastuussa olevaan jäsenvaltioon. Edustajan tehtäviin kuuluu

edustaa ja avustaa ilman huoltajaa olevaa lasta vastuunmäärittämisasetuksessa säädetyissä menettelyissä ja osaltaan varmistaa, että lapsen etu otetaan menettelyissä huomioon. Edustajan on tärkeä kertoa lapselle, mistä vastuuvaltion määrittämismenettelyssä on kyse ja ohjata lasta kertomaan turvapaikkapuhuttelussa mahdollisimman kattavasti perhesiteistään, jotta lapsen mahdollisesti Euroopassa oleskelevat perheenjäsenet, sisarukset ja sukulaiset kyetään tunnistamaan. Edustajan rooli on tärkeä harkittaessa lapsen saattamista yhteen toisessa valtiossa oleskelevan perheenjäsenen, sisaruksen tai sukulaisen kanssa. Maahanmuuttovirasto tiedustelee yleensä myös edustajan näkemystä siitä, onko lapsen edun mukaista tulla yhdistetyksi em. henkilön kanssa.

3.1.2 Edustajan rooli puhuttelussa

Puhuttelukutsun saavuttua, edustaja käy kutsun sisällön huolellisesti läpi edustettavansa kanssa. Edustajan on tärkeä varmistaa, että lapsi on ymmärtänyt puhuttelun sisällön ja tarkoituksen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Tavoitteena on, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja uskaltaa kertoa kaikista mahdollisista kokemuksistaan totuudenmukaisesti. Edustaja voi painottaa lapselle viranomaisten vaitiolovelvollisuutta ja sitä, että lapsen on turvallista puhua myös sellaisista vaikeista tai häpeällisistä asioista, joita tämä ei haluaisi esimerkiksi omien perheenjäsentensä tai asumisyksikkönsä henkilökunnan tietävän. Lapsen tulee ymmärtää, että hänen turvapaikkapuhuttelussa antamallaan tiedoilla on keskeinen merkitys siihen, millaisen ratkaisun hän hakemukseensa saa.

Edustaja osallistuu lapsen puhutteluun. Mikäli edustaja tai lapsi on estynyt osallistumaan puhutteluun kutsussa ilmoitettuna ajankohtana, tulee edustajan olla asiasta viipymättä yhteydessä kutsussa ilmoitettuun osoitteeseen. Puhuttelun ajankohdan siirtämiseen tulee olla pätevä syy. Edustajan ja lapsen lisäksi puhutteluun osallistuvat Maahanmuuttoviraston kansainvälisen suojelun osaston (ent. turvapaikkayksikkö) ylitarkastaja, tulkki sekä tarvittaessa oikeudellinen avustaja. Halutessaan lapsella voi olla myös tukihenkilö mukanaan puhuttelussa. Tukihenkilön osallistumisen tarpeellisuus on puhuttelijan harkittavissa, oleellista on, että tukihenkilön läsnäolo on riittävästi perusteltu.

Vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä laatii Maahanmuuttoviraston pyynnöstä lausunnon lapsen edusta ennen puhuttelua. Maahanmuuttovirasto voi tarvittaessa pyytää myös muita lapsen asioista vastaavia tahoja lausumaan. Edustaja voi auttaa lasta erilaisten lisäselvitysten hankkimisessa, jotka auttavat kuvaamaan lapsen tilannetta ja olosuhteita. Esimerkiksi selvitys lapsen terveydentilasta voi olla puhuttelun kannalta oleellinen. Toisinaan lapsen voi olla helpompaa kertoa asioistaan tiettyä sukupuolta olevalle puhuttelijalle. Edustaja voi pyytää hyvissä ajoin ennen puhuttelua Maahanmuuttovirastoa huomioimaan mahdolliset erityistarpeet puhuttelutilaisuutta varten. Myös tulkin sukupuoleen tai murteeseen liittyvän pyynnön voi esittää.

Edustaja huolehtii puhuttelussa siitä, että kaikki edustajan tiedossa olevat päätökseen mahdollisesti vaikuttavat tekijät tulevat puhuttelijan tietoon. Edustaja ei kuitenkaan vastaa esitettyihin kysymyksiin lapsen puolesta. Edustaja huolehtii myös siitä, että lapsen tarpeet otetaan huomioon puhuttelun käytännön järjestelyissä, esimerkiksi, että taukoja on riittävästi. Puhuttelun pöytäkirja tarkastetaan puhuttelun päätteeksi ja pöytäkirja tulkitaan lapsen omalle kielelle. Edustaja huolehtii pöytäkirjan toimittamisesta avustajalle, mikäli avustaja on estynyt osallistumasta puhutteluun. Mikäli puhuttelua ei saada päätökseen ensimmäisellä kerralla, lapsi ja edustaja kutsutaan jatkopuhutteluun myöhemmin.

3.1.3 Avustajan hankinta

Edustajan tehtäviin kuuluu tarvittaessa hankkia lapselle oikeudellinen avustaja hakemusprosessin ajaksi. Mikäli avustaja hankitaan, on suositeltavaa järjestää tapaaminen, jossa valmis- taudutaan turvapaikkapuhutteluun ja käydään läpi avustajan roolia prosessissa. Edustajan tulee olla läsnä avustajan ja lapsen tapaamisissa. Edustaja myös huolehtii turvapaikkapäätök- sen toimittamisesta avustajalle. Avustaja arvioi onko hänen läsnäolonsa puhuttelussa välttä- mätöntä. Avustaja voi myös tutustua puhuttelusta tehtyihin pöytäkirjoihin myös jälkeenpäin ja kommentoida niitä tarvittaessa. Joissain tapauksissa avustajan voi olla suositeltavaa osallis- tua puhutteluun, etenkin jos lapsen katsotaan olevan erityisen haavoittuvassa asemassa.

3.1.4 Kielianalyysi ja iänmääritys

Lapselle voidaan hakemusprosessin aikana tehdä iänmääritys sekä kielianalyysi. Kielianalyy- sin tekeminen voi olla oleellista lapsen kotipaikan tai kansalaisuuden varmistamiseksi. Kie- lianalyysia varten äänitetään nauhoite, jolla lasta pyydetään kertomaan vähintään 15 minuutin ajan yleensä lapselle tutuista asioista, jotka eivät ole arkaluonteisia tai salassa pidettävää tietoa.

Lapsen ikä pyritään ensisijaisesti varmistamaan asiakirjojen, rekisterien ja hakijan kuulemisen perusteella. Jos luotettavaa tietoa hakijan iästä ei saada, on mahdollista teettää myös oikeus- lääketieteellinen tutkimus iän selvittämiseksi. Tutkimuksen aika sovitaan edustajan kanssa ja siihen vaaditaan lapsen ja edustajan kirjallinen suostumus. Tutkimuksesta kieltäytymisestä ilman pätevää syytä seuraa, että lasta pidetään täysi-ikäisenä.

3.1.5 Päätöksen tiedoksianto

Turvapaikkapäätös annetaan tiedoksi lapselle ja hänen edustajalleen. Maahanmuuttovirasto antaa itse tiedoksi päätökset, joihin ei sisälly maasta poistamista. Edustaja on aina lapsen mukana kuulemassa päätöksen tiedoksiantoa. Tilaisuudessa päätös tulkitaan myös lapsen omalle kielelle. Jos lapsella on oikeudellinen avustaja, edustaja huolehtii päätöksestä tiedotta- misesta hänelle. Edustajan on varmistettava, että lapsi on ymmärtänyt, mistä päätöksessä on kysymys.

Turvapaikkapäätöksestä on mahdollisuus valittaa. Edustaja voi avustajan kanssa laatia vali- tuksen valitusosoituksessa osoitettuun hallinto-oikeuteen.

4. Edustajan muut tehtävät

4.1 Lapsen omaisten jäljittäminen ja perheenyhdistämisprosessi

Ulkomaalaislain 105 b §:n mukaan Maahanmuuttoviraston on viipymättä ryhdyttävä turvapaikkaa hakevan, ilman huoltajaa olevan lapsen edun toteuttamiseksi jäljittämään hänen vanhempaansa tai muuta hänen tosiasiallisesta huollostaan vastannutta henkilöä.

Jäljittämisen tarkoituksena on selvittää lapsen huoltajien olinpaikka sekä luoda uudelleen yhteys lapsen ja huoltajien välille. Lisäksi jäljittämisen tarkoituksena on edesauttaa Maahanmuuttoviraston päätöksen perustumista tosiasioihin ja antaa tarpeellista tietoa mahdollista perheenyhdistämistä ajatellen. Jäljittämistä ei suoriteta, jos lapsella ei ole ollut tosiasiallista huoltajaa ennen Suomeen tuloaan. Jäljittäminen ei vaikuta kansainvälisen suojelun tarpeen arviointiin. Jäljittäminen ei saa vaarantaa lapsen tai hänen omaistensa turvallisuutta. Maahanmuuttovirasto suorittaa harkinnan jäljittämisestä turvapaikkapuhuttelun jälkeen. Maahanmuuttovirasto ilmoittaa lapsen edustajalle jäljittämispyynnöstä, välitiedoista sekä jäljittämisen lopputuloksesta. Harkintansa mukaan Maahanmuuttovirasto voi kuulla lasta jäljittämisen lopputuloksesta.

Lapsi voi myös itse edustajansa, huoltajansa tai muun omaisen avustamana käynnistää Punaisen Ristin henkilöhaun omaistensa löytämiseksi. Tiedustelua varten täytetään Punaisen Ristin lomake, jossa kysytään etsittävien omaisten henkilötietoja. Suomen Punainen Risti lähettää henkilötiedustelulomakkeen sen maan Punaiseen Ristiin tai Punaiseen Puolikuuhun, josta kadonnutta ensisijaisesti etsitään. Palvelu on luottamuksellista, eikä etsittävän henkilötietoja luovuteta ulkopuolisille. Paikallinen Punainen Risti tai Punainen Puolikuu saattaa kuitenkin etsiä henkilöitä esimerkiksi virallisista rekistereistä. Kun etsittävä löytyy, hän voi itse päättää, saako Punainen Risti ilmoittaa hänen osoitteensa omaisille. Vaikka etsintä ei tuottaisi tuloksia, etsittävän henkilötiedot jäävät Punaisen Ristin tietokantaan.

4.2 Edustajan tehtävät perheenyhdistämisprosessissa

Perheenyhdistämisprosessissa lapsi ja hänen perheensä tarvitsevat useimmiten tukea ja opastusta. Prosessi saattaa usein olla edustajaa runsaasti työllistävä. Edustaja saattaa joutua avustamaan perheenjäseniä esimerkiksi ajan varaamisessa edustustoihin, sekä opastamaan tarvittavien asiakirjojen hankinnassa ja prosessissa yleisesti. Edustajan onkin hyvä tutustua Maahanmuuttoviraston verkkosivuille koottuun materiaaliin perheenyhdistämistä koskien. Sivuilla kerrotaan tarkemmin esimerkiksi siitä, kuka perheenyhdistämistä voi hakea ja mitä perheenkokoajalta tai perheenjäseniltä edellytetään, sekä opastetaan Enter Finland -tilin käytöstä.

Tarvittaessa yhdessä perheen kanssa voidaan avata Enter Finland -tili, ja edustaja voi auttaa hakemuksen täyttämässä. On otettava huomioon, että jokaiselle aikuiselle hakijalle on avattava oma Enter Finland -tili. Ilman huoltajaa olevien lasten hakemukset voi vireyttää avustajien ja edustajien Enter Finland-palvelussa ja yli 15-vuotiaille on tarvittaessa mahdollista luoda oma käyttäjätili hakemusta varten. Lapsen perhettä voidaan tiedottaa perheenyhdistämiseen liittyvistä asioista esimerkiksi sähköpostitse, puhelimitse, videopuheluin tai käyttäen muuta tarkoituksenmukaista tapaa.

Perheenyhdistämisprosessissa edustaja on aina mukana niissä prosessin vaiheissa, jotka koskevat Suomessa asuvaa lasta. Näitä prosessin vaihteita ovat esim. perheenkokoajan suullinen kuuleminen, DNA-tutkimukset, lausunnon kirjoittaminen Maahanmuuttovirastolle perheen yhdistämiseen liittyen sekä päätöksen tiedoksianto. Alle 15-vuotiaan lapsen päätös annetaan tiedoksi edustajalle, joka vastaa päätöksen sisällön kertomisesta lapselle. Päätös annetaan suoraan tiedoksi 15 vuotta täyttäneelle tai sitä vanhemmalle lapselle. Kielteisen perheenyhdistämis päätöksen saaminen voi olla lapselle erityisen hankalaa, jolloin edustajan rooli on tukea häntä pettymyksen käsittelyssä ja mahdolliseen valitusprosessiin valmistautumisessa.

4.3 Avustajien ja edustajien Enter Finland

Enter Finland on Maahanmuuttoviraston verkkopalvelu, jossa hakija voi hoitaa lähes kaikki Maahanmuuttoviraston lupa-asiat. Avustajien ja edustajien Enter Finland -verkkopalvelu on tarkoitettu käytännön työvälineeksi hakijan oikeusavustajalle, avustajalle, edunvalvojalle tai edustajalle. Yhdellä asiakkaalla voi olla vain yksi avustaja ja yksi edustaja kerrallaan palvelussa.

Enter Finlandissa edustaja voi:

- seurata lapsen hakemuksen tilaa
- lähettää selvityksiä
- vastaanottaa lisäselvityspyyntöjä ja vastata niihin
- pyytää asiaan liittyviä asiakirjoja

Palvelun käyttö aloitetaan luomalla tili ja kirjautumalla avustajien ja edustajien Enter Finlandiin palvelun verkkosivuilla. Verkkosivut ohjaavat ensin Suomi.fi -sivuille, jossa edustajan tulee kirjautua palveluun henkilökohtaisesti tunnistautumalla pankkitunnuksilla, mobiilivarmen- teella tai varmennekortilla. Kun edustajan henkilöllisyys on tunnistettu ja tili avattu, edustajan tulee palvelun kautta vahvistaa oikeutensa toimia lapsen edustajana. Tämä tapahtuu täyttämällä palvelussa ilmoitus edustajana toimimisesta ja liittämällä siihen käräjäoikeuden määräs edustajana toimimisesta. Kun Maahanmuuttovirasto on hyväksynyt ilmoituksen, edustaja voi seurata lapsen hakemuksen tilaa, lähettää virastolle selvityksiä ja pyytää asian asiakirjoja. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttöön löydät Avustajien ja edustajien Enter Finland -palvelusta [EnterFinland \(enterfinland.fi\)](https://enterfinland.fi) ja Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta [Enter Finland | Maahanmuuttovirasto \(migri.fi\)](https://maahanmuuttovirasto.fi).

4.4 Ihmiskaupan uhriksi joutuneen lapsen edustaminen

Suomessa vastaanottolain 35 § mukaisesta ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta vastaa Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä (myöhemmin auttamisjärjestelmä). Auttamisjärjestelmä on kansallinen asiantuntijaviranomainen, jonka toiminnasta säädetään vastaanottolaissa. Auttamisjärjestelmää ylläpitää Joutsenon vastaanottokeskus, joka on osa Maahanmuuttovierastoa. Auttamisjärjestelmä voi myös tehdä hakemuksen edustajan määräämiseksi käräjäoikeudelta ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle.

Ihmiskauppa on vakava rikos, josta säädetään rikoslaissa. Ihmiskaupassa rikoksentekijä saat-
taa uhrinsa alistaiseen asemaan ja hyväksikäytön kohteeksi taloudellisen tai muun hyödyn
tavoittelemiseksi. Hyväksikäytöstä irtautuminen ja toipuminen voi olla ihmiskaupan uhriksi
joutuneelle henkilölle vaikeaa, ja hänellä on oikeus saada apua. Jotta uhrin palvelu- ja avun-
tarve voidaan selvittää ja tarpeisiin vastata riittävällä tavalla, ihmiskaupan uhriksi joutuminen
täytyy ensin tunnistaa. Mahdollisesta ihmiskaupparikoksen tutkinnasta vastaa esitutkintavi-
ranomainen.

Myös alle 18-vuotiaat lapset voivat joutua ihmiskaupan uhriksi. Erityisen alttiita hyväksi-
käytölle voivat olla lapset vailla turvallista asuinpaikkaa tai huoltajaa, päihderiippuvuudesta
kärsivät, sekä vieraassa valtiossa pakolaisena tai siirtolaisena liikkuvat lapset. Lapset voivat
joutua samojen ihmiskaupan muotojen uhriksi kuin aikuisetkin, lisäksi lapsen hyväksikäyttö
sotilaallisissa tarkoituksissa voi olla ihmiskauppaa. Lapseen kohdistunut hyväksikäyttö vaa-
rantaa lapsen kasvun ja kehityksen ja uhriksi joutunut lapsi voi tarvita runsaasti tukea asiasta
selviämiseen. Ihmiskaupan uhriksi joutuneen lapsen auttaminen on usein monen eri tahon
välistä yhteistyötä. Keskeisiä auttamistoimia koordinoivia tahoja ovat auttamisjärjestelmän
lisäksi esimerkiksi lastensuojelu ja hyvinvointialueet.

Lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan muodoista ja ilmitulosta Suomessa on tehty [selvitys \(heuni.fi\)](https://www.heuni.fi/selvitys),
jonka mukaan lapsiin kohdistuvaa ihmiskauppaa ei useinkaan havaita tai tunnisteta. Jos lapsen
epäillä joutuneen ihmiskaupan uhriksi, tulisi asiasta tehdä lastensuojelulain 25 § mukaisesti
lastensuojeluilmoitus, mikäli lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olo-
suhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelutarpeen selvittämistä.
Epäiltäessä lapsen joutuneen ihmiskaupan uhriksi, on suositeltavaa selvittää, onko hänellä
oikeus ja tarve Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkuudelle. Asiassa voi konsul-
toida auttamisjärjestelmää. Jos lasta esitetään auttamisjärjestelmään, tähän vaaditaan lapsen
suostumus.

Auttamisjärjestelmän verkkosivuilta saat lisää tietoa mm. lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta,
uhrien kohtaamisesta ja tunnistamisesta, auttamistoimien järjestämisestä sekä muista ihmis-
kauppaan liittyvistä asioista.

4.5 Siirtyminen kuntaan

Lapsen saadessa oleskeluluvan, edustaja toimittaa käräjäoikeuden määräyksen edustajuudesta KEHA-keskukselle.

Oleskeluluvan jälkeinen lapsen tai nuoren kuntaan siirtyminen vaatii tiivistä yhteistyötä lapsen edustajan, vastaanottokeskuksen ja hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän, kunnan ja ELY-keskuksen kanssa. Päätöksen lapsen asumisen järjestämisestä tekee hyvinvointialue sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Palvelutarpeen arviointi aloitetaan jo ennen kuin lapsella on kotikunta. Arviointi tehdään lapsen elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa ja yhteistyössä lapsen arjen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa.

Kuntaan osoittamisessa pyritään ottamaan huomioon asumisen jatkuvuus, kunnassa tarjolla olevat palvelut sekä lapsen tai nuoren mahdollisuudet pitää yhteyttä Suomessa oleviin omaisiin ja ystäviin. Hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä arvioinnissa vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän, lapsen edustajan sekä lapsen kanssa. Arvioinnissa tehdään yhteistyötä myös ELY-keskuksen ja kunnan kanssa.

ELY-keskuksella on tieto alueen perheryhmäkotipaikoista ja kuntapaikoista. Tavoitteena on löytää jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisimman hyvin sopiva asumismuoto.

Vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä hakee ELY-keskuksesta kuntapaikkaa ja ELY-keskus etsii lapselle sopivan kuntapaikan. Kuntasijoitushakemuksen tekeminen ei edellytä lapsen kirjaamista väestötietojärjestelmään. Lapsi siirtyy vastaanottokeskuksesta pääsääntöisesti perheryhmäkotiin tai perhehoitoon. Lapsille voidaan myös järjestää tuettua asumista sosiaalihuoltolain mukaisesti. Tuettu asuminen on ensisijaisesti tarkoitettu täysi-ikäistyneille aikuis-tumisen tuen piirissä oleville ja tuki mitoitetaan tarpeen mukaan. Kuntasijoitushakemuksessa on mainittava toiveet perusteluineen kotikunnasta sekä arvio siitä, mikä olisi lapselle paras asumismuoto.

Kuntasijoitusilmoitus lähetetään edustajalle joko salattuna sähköpostina tai kirjepostina. ELY-keskus lähettää ilmoituksen kuntapaikasta vastaanottokeskukselle ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän kautta. Edustaja antaa kuntapaikan tiedoksi lapselle yhteistyössä vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän kanssa.

Kuntaan siirtymiseen liittyy viranomaisasiointia, joissa edustaja on aktiivisesti mukana. Tällaisia ovat mm. väestötietojärjestelmään kirjautuminen, Kela-kortin ja mahdollisesti opintotuen hakeminen, henkilökortin hankkiminen, pankkiasiointi, koulutukseen hakeutuminen ja sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin tekeminen hyvinvointialueella. Jos hyvinvointialue on arvioinut, että pian 18-vuotta täyttävä lapsi muuttaa itsenäiseen asumiseen, vuokrasopimuksen tekemiseen tarvitaan myös edustajaa.

4.6 Yhteistyö lapsen asumisesta vastaavan tahon kanssa

Ilman huoltajaa olevan lapsen edun toteutumisen näkökulmasta on olennaista, että yhteistyö lapsen asumisesta vastaavan tahon ja edustajan välillä toimii hyvin.

Edustaja voi tavata lasta kahdenkeskisesti lapsen asuinpaikassa tutustuakseen tähän ja selvittääkseen tämän mielipidettä eri asioihin. Asumisesta vastaava taho tilaa tarvittaessa tulkin näihin tapaamisiin silloin, jos lapsella on meneillään jokin viranomaisprosessi tai muu merkittävä asia, eikä hänen suomen- tai ruotsin kielen taitonsa ole vielä riittävää asian hoitamiseen. Kun lapsen tilanne on vakiintunut, tulkkia ei pääsääntöisesti tarvita sellaisissa tapaamisissa, joissa ei käsitellä viranomaisprosessia tai muuta merkittävää asiaa. Lasta ei ole tarvetta tavata jatkuvasti kahta tuntia kuussa, jos hänen tilanteensa on vakiintunut.

Edustajan osallistuminen lapsen asuinpaikassa tehtävien hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekemiseen on tilannekohtaista ja riippuu siitä, onko suunnitelmassa tarkoitus tehdä merkittäviä muutoksia lapsen asumismuotoon tai hänen saamaansa tukeen. Asumisesta vastaava taho kutsuu edustajan mukaan sellaisiin kokouksiin, joissa sovitaan lapsen asumisen tai tuen merkittävistä muutoksista. Asumisesta vastaava taho voi lähettää edustajalle tiedoksi esimerkiksi lasta koskevat kuukausiraportit. Käytännöt raporttien laatimisesta saattavat vaihdella.

4.7 Kantelu asumisesta vastaavan tahon toiminnasta

Ensisijaisesti asumiseen liittyvät ristiriitatilanteet asumisesta vastaavan tahon, lapsen ja edustajan kesken pyritään selvittämään keskusteluin. Jos ristiriitatilanteen selvittäminen ei onnistu keskustelun kautta, palveluun, palvelun laatuun tai siihen liittyvään kohteluun tyytymättömän lapsi voi edustajansa avustuksella tehdä muistutuksen asumisesta vastaavalle vastuushenkilölle. Vastaanottovaiheessa muistutuksen voi tehdä Maahanmuuttovirastolle ja kotoutumisvaiheessa sille hyvinvointialueelle, jossa lapsen asuinpaikka sijaitsee.

Lapsella on edustajan avustuksella oikeus tehdä kantelu vastaanottokeskuksen tai perheryhmäkodin toiminnasta valvovalle viranomaiselle, mikäli epäilee toiminnan lainmukaisuutta tai velvollisuuksien hoitamatta jäämistä. Edustaja voi tehdä kantelun myös yksin. Vastaanottovaiheessa kantelu tehdään Maahanmuuttovirastolle ja kotoutumisvaiheessa sille aluehallintovirastolle, jonka alueella asumisyksikkö sijaitsee. [Aluehallintoviraston \(avi.fi\)](https://avi.fi) ja [Maahanmuuttoviraston \(migri.fi\)](https://migri.fi) verkkosivuilta löytyy lisää tietoa kantelun tekemisestä.

4.8 Ulkomaalaisen henkilökortti ja matkustusasiakirja

Henkilökortti ja passi ovat virallisia henkilöllisyysasiakirjoja ja niiden voimassaolo on sidottua oleskeluluvan voimassaoloaikaan. Edustaja auttaa lasta hakemaan ulkomaalaisen henkilökorttia poliisilta ja/tai matkustusasiakirjaa Maahanmuuttovirastolta.

Maahanmuuttoviraston mukaan maassa olevalle, oleskeluluvan saaneelle lapselle, jolla ei ole toisen maan matkustusasiakirjaa, tulisi hakea muukalaispassia tai pakolaisen matkustusasiakirjaa. Kela korvaa lähtökohtaisesti matkustusasiakirjan kustannukset. Mikäli lapselle on

myönnetty pakolaisasema, ei Maahanmuuttoviraston ohjeistuksen mukaan kannata hakea lähtömaan passia vaan pakolaisen matkustusasiakirjaa. Kansallisen passin hakeminen ja yhteydenotto kotimaan viranomaisiin voi johtaa pakolaisaseman lakkaamiseen.

4.9 Sopimusasiat

Lapsi on vajaavaltainen, eikä siten täysin oikeustoimikelpoinen. Lapsella on lain mukaan oikeus tehdä itsenäisesti oikeustoimia, jotka ovat merkitykseltään vähäisiä ja olosuhteisiin nähden tavanomaisia. Koska lapset eivät muuta kuntaan itsenäisesti, heidän ei lähtökohtaisesti ole tarvetta allekirjoittaa vuokra- tai sähkösopimuksia. Jos hyvinvointialueen kanssa on sovittu 17-vuotiaan lapsen asuvan tuetussa asumisessa ja vuokrasopimuksen halutaan olevan lapsen nimissä, allekirjoittaa 17-vuotias sopimuksen itse. Edustaja voi lapsen allekirjoituksen rinnalla osoittaa antavansa suostumuksen sopimuksen tekemiseen. Myös kuntosalijäsenyydet ja muut sopimukset allekirjoittaa lähtökohtaisesti lapsi itse ja edustaja voi tarkistaa sopimukset ja antaa sopimukseen suostumuksensa lisämerkinnällä, ettei edustaja ole sopimuksista taloudellisessa vastuussa. Tarvittaessa lapsen asumisesta vastaava taho voi toimia sopimusten takaajana. Yleensä on tarkoituksenmukaisinta, että asumisesta vastaava taho allekirjoittaa kuljetusluvat ja muut vastaavat koulun tai harrastusjärjestäjän luvat.

4.10 Edustajan oikeus käyttää tulkkia

Edustajalla on oikeus käyttää tulkkia tehtäviä hoitaessaan. Vastaanottovaiheessa tulkkitunnuksista ja tulkin tilaamisesta vastaa vastaanottokeskus. Oleskeluluvan saaneiden osalta hyvinvointialue tilaa tulkin edustajatapaamisia varten. Edustaja ei voi tilata tulkkia itse, sillä muutoin kustannukset tulevat hänen itsensä maksettavaksi.

4.11 Lapsen edun huomioiminen

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina huomioitava lapsen etu riittävällä laajuudella. Lapsen etua arvioitaessa sovelletaan, mitä siitä lastensuojelulain (417/2007) 4 §:n 2 momentissa säädetään.

Lastensuojelulain 4 §:n mukaan lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon
- taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden
- itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen
- mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan
- kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen

Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain [434/2003 34 §:n](#) mukaisesti häntä itseään koskevassa asiassa. Lapsen mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen tulee tapahtua hänen ymmärtämällään kielellä. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Lapsen edun arviointi asiakasprosesseissa on yksilökohtaista kokonaisarviointia, jossa kaikilla yllä mainituilla arviointikriteereillä on merkitystä. Edustajan on selvitettävä lapsen mielipide, sekä otettava se huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Kaikki toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava niin, että ne ovat perusteltuja lapsen näkökulmasta ja tuottavat mahdollisimman hyvän lopputuloksen lapsen kannalta. Jos hyvää ratkaisua tilanteeseen ei löydy, on valittava lapsen kannalta vähiten huono vaihtoehto.

Jokainen ilman huoltajaa Suomessa oleva lapsi on lähtökohtaisesti ikänsä ja statuksensa vuoksi haavoittuvassa asemassa. Muiden erityistarpeiden vuoksi nämä lapset voivat lisäksi olla erityisen haavoittuvassa asemassa ja sekä haavoittuvuuden, että erityisen haavoittuvuuden asettamat tarpeet tulee huomioida kaikessa lapsen edun arvioinnissa. Erityistä haavoittuvuutta voivat aiheuttaa esimerkiksi erilaiset kehitykseen tai kokonaisvaltaiseen terveyteen liittyvät asiat.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lapsen oikeudesta osallisuuteen on säädetty kansainvälisesti sekä kansallisesti. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa julkisen vallan käyttäjät takaamaan lapsille osallistumisen ja mielipiteen ilmaisemisen mahdollisuudet kaikissa heitä koskevissa asioissa. Suomen perustuslaissa todetaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän on saatava vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin asioihin.

Mikäli viranomaisen ja edustajan näkemykset lapsen edun toteutumisesta eroavat toisistaan, asiaa arvioi hyvinvointialueen lastensuojelun työntekijä, jonka alueella lapsi asuu. Lapsen etu ratkaistaan riitatilanteissa asian laadusta riippuen joko käräjäoikeudessa tai hallintotuomioistuimessa.

4.12 Lapsen oikeus saada tietoa

Lapsella on oikeus tietää, mihin asioihin hän voi itse vaikuttaa ja mitä päättää. Edustajan on yhdessä lapsen asumisesta vastaavan tahon kanssa huolehdittava siitä, että lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti niitä asioita ja toimia, jotka koskettavat lapsen elämää. Lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään. Asumisesta vastaavan tahon tulee antaa lapselle riittävästi tietoa edustamiseen liittyen. Lapselle on lisäksi kerrottava oikeudestaan valittaa edustajan toiminnasta. Maahanmuuttoviraston verkkosivuille [on koottu lapselle annettavaa tietoa edustajan tehtävästä eri kielillä \(migri.fi\)](#).

5. Edustajan tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus

Edustajan tiedonsaantioikeudesta säädetään vastaanottolain 58 §:ssä sekä kotoutumislain 93 §:ssä. Vastaanottovaiheessa edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä vastaanottolain 41 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, kunnan viranomaiselta sekä 3 ja 4 luvun mukaisia palveluja tuottavalta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kotoutumisvaiheessa edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kotoutumislain 37 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, hyvinvointialueelta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, kunnalta, Kansaneläkelaitokselta, perheryhmäkodilta sekä kotoutumislaissa tarkoitetulta palveluntuottajalta.

Holhoustoimesta annetun lain 92 § mukaan edunvalvoja, holhoustoimen edunvalvontapalvelun tuottajan palveluksessa oleva henkilö, luottamushenkilö ja holhoustoimen tehtävässä käytetty asiantuntija eivät ilman asianomaisen suostumusta saa ilmaista holhoustoimeen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa (25.5.2007/649).

Mitä holhoustoimesta annetun lain 92 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, ei estä asian ilmaismista:

1. valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisille taikka muulle henkilölle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;
2. syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämistä varten;
3. tuomioistuimelle, jos se on tarpeen tämän lain mukaisessa asiassa; eikä
4. sille, jolla on lain nojalla oikeus saada asiasta tieto.

Edustaja ei saa ilman asianomaisen suostumusta ilmaista tehtävänsä perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa.

6. Henkilötietojen käsittely edustajatoiminnassa.

Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) sekä hyvinvointialueiden viranomaiset toimivat rekisterinpitäjinä ulkomalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä (UMA). Henkilötietojen käsittelyä koskeva tietosuojaseloste löytyy [Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta \(migri.fi\)](https://migri.fi) ja lisäksi sen tulisi olla näkyvissä kaikissa henkilötietojen käsittelyä toteuttavissa lasten majoitusta järjestävissä yksiköissä. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on Suomessa ilman huoltajaa olevien lasten edustajiin ja edustajan määräämiseen liittyvien toimenpiteiden tekeminen, ylläpito ja seuranta. Henkilötietojen käsittely perustuu EU:n tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c-alakohdan mukaisesti rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen.

Rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite perustuu seuraaviin säädöksiin:

- Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020)
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011)
- Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä (116/2002)
- Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023)

Henkilöstä tallennettavat tiedot saadaan rekisteröidyltä itseltään sekä edustajaa esittävältä vastaanotto- tai järjestelykeskukselta ja käräjäoikeudelta.

Tallennettavat henkilötietoryhmät:

- Edustajan nimi
- Edustajan henkilötunnus
- Edustajan osoitetiedot
- Edustajan puhelinnumero
- Edustajan sähköpostiosoite
- Edustettavien asiakkaiden asiakasnumero, sukunimi ja etunimet
- Aiemmin edustettujen asiakkaiden asiakasnumero, sukunimi ja etunimet

Rekisteröidyllä edustajalla on oikeus pyynnöstä saada nähtäväksi itsestään tallennetut ja käsiteltävät henkilötiedot tai tieto, ettei henkilötietoja käsitellä. Tietopyyntö tulee tehdä henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle. Tarkastusoikeus voidaan evätä vain poikkeustapauksissa. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, siitä tulee antaa kirjallinen todistus. Todistuksesta tulee ilmetä syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Tarkastusoikeuden epäämisen verosena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Rekisterinpitäjä voi periä tarkastusoikeuden käyttämisen välittömistä kustannuksista kohtuullisen korvauksen, mikäli edellisestä tarkastusoikeuden käyttämisestä on kulunut vähemmän kuin yksi vuosi.

Rekisteröidyillä on myös oikeus vaatia rekisterinpitäjää oikaisemaan, poistamaan tai täydentämään rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Pyyntö tulee tehdä henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle. Pyyntöissä edustajan tulee selvittää mitä tietoa tulisi muuttaa ja miten.

Rekisteröityä koskevat henkilötiedot poistetaan, kun niiden käyttötarvetta ei enää ole ja viimeistään 5 vuoden päästä viimeisestä merkinnästä.

Edustaja voi halutessaan tehdä ilmoituksen henkilötietojensa käsittelyä koskevasta ongelmasta. Ilmoitus tehdään ensisijaisesti ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään. Tarvittaessa edustaja voi olla yhteydessä myös tietosuojavaltuutettuun, joka toimii tietosuojasioiden valvontaviranomaisena.

Edustajan tiedonsaantioikeudesta säädetään myös kotoutumislain 93 §:ssä. Sen mukaan edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, hyvinvointialueelta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, kunnalta, Kansaneläkelaitokselta, perheyhdykseltä sekä tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta.

7. Edustajan vapauttaminen tehtävästään ja edustajan tehtävän lakkaaminen

Edustajan tehtävä lakkaa, kun edustettava tulee täysi-ikäiseksi, edustettava katoaa, menehtyy tai muuttaa pysyvästi pois Suomesta, tai edustettavalle määrätään Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja. Näin ollen esimerkiksi sellaisia palkkioita tai kuluja ei makseta, jotka kohdistuvat edustettavan 18-vuotissyntymäpäivän jälkeiseen päivään tai sitä myöhempään ajankohtaan. Jos ilman huoltajaa tullut lapsi otetaan huostaan, hänelle saatetaan nimetä lastensuojelun edunvalvoja. Tuomioistuim voi määrätä edunvalvojan esimerkiksi tiettyä tehtävää tai oikeudenkäyntiä varten. Näissä tilanteissa ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan tehtävä lakkaa vain niiden asioiden osalta, joita muu edunvalvoja on määrätty hoitamaan. Muilta osin edustajan tehtävä jatkuu ja edustaja hoitaa jatkossakin esimerkiksi lapsen turvapaikka-asioita ja varallisuutta sekä käyttää lapsen puhevaltaa muissa lapsen asioissa.

Edustettavan täysi-ikäiseksi tulolla tarkoitetaan myös tilanteita, joissa kansainvälistä suojelua hakevalle, ilman huoltajaa olevalle lapselle tehdyn edustajan määräämisen jälkeen käy esimerkiksi iän selvittämiseksi tehdyn oikeuslääketieteellisen tutkimuksen perusteella ilmi, että edustettava on ollut täysi-ikäinen jo edustajaa määrättäessä. Tällöin edustajalle maksetaan palkkiota ja kulukorvausta siihen päivään saakka, jona edustajalle on annettu tiedoksi nuoren ikää koskeva muutos, esimerkiksi suullisesti turvapaikkapuhuttelun yhteydessä. Kun iän muutos on merkitty ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään, vastaanottokeskus, jonka kirjoilla edustettava on, ilmoittaa iän muutoksesta välittömästi edustajalle.

Lapsen huoltajan tullessa maahan edustajuus ei automaattisesti lakkaa, vaan vastaanottokeskuksen tai hyvinvointialueen tulee hakea edustajan tehtävästä vapauttamista käräjäoikeudesta. Jos edustajan määräämisen jälkeen ilmenee, että lapsella on Suomessa huoltaja, edustaja on vapautettava tehtävästään, jollei vapauttaminen ole lapsen edun vastaista. Edustaja voidaan myös vapauttaa tehtävästään, jos hän sitä pyytää tai on sairauden tai muun syyn vuoksi estynyt tai kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä taikka jos siihen on muu erityinen syy.

Edustajan vapauttaa tehtävästään käräjäoikeus. Käräjäoikeuden tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Edustajan tehtävästä vapauttamista koskevan hakemuksen voi tehdä edustaja, 15 -vuotta täyttänyt lapsi itse, vastaanottokeskus, hyvinvointialue, lapsen huoltaja tai muu lapsen laillinen edustaja. Tarvittaessa vastaanottokeskus tai hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä auttaa nuorta edustajan vapauttamista koskevan hakemuksen tekemisessä.

Vastaanottokeskuksen tai hyvinvointialueen tulee sopia yhdessä edustajan ja mahdollisesti myös huoltajan kanssa, kuka edustajan vapauttamista käräjäoikeudelta hakee. Suositeltavaa on, että vastaanottokeskus tekee hakemuksen yhteistyössä edustajan, huoltajan ja lapsen kanssa, sekä kirjaa hakemukseen kaikki asian kannalta olennaiset tiedot. Hakemuksessa tulee ottaa kantaa siihen, onko edustajan vapauttaminen lapsen edun mukaista. Myös lapsen mielipide edustajan vapauttamisesta selvitetään ja kirjataan hakemukseen.

Joissain tilanteissa edustajan vapauttaminen tehtävästään voi olla lapsen edun vastaista esimerkiksi siksi, ettei vanhempi tai muu huoltaja kykene huolehtimaan lapsesta. Tällaisessa tilanteessa tulee käräjäoikeudelta kuitenkin hakea edustajan vapauttamista tehtävästään ja liittää hakemukseen perustelut siitä, miksi edustajan tehtävän jatkaminen olisi lapsen edun mukaista siitäkin huolimatta, että lapsen huoltaja on Suomessa. Käräjäoikeus päättää mahdollisesta edustajan tehtävän jatkamisesta ja siitä, milloin edustajan vapauttamista harkitaan seuraavan kerran.

8. Edustajalle maksettava palkkio ja kulut

Tämä ohje kumoaa Maahanmuuttoviraston aikaisemman ohjeen ilman huoltajaa olevan lapsen edustajalle maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta (MIGDno-2021-852).

Edustajalle maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta säädetään vastaanottolain 7 §:ssä ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 39 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksessa ilman huoltajaa olevan lapsen edustajalle maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta (577/2024, tulee voimaan 1.1.2025 ja korvaa valtioneuvoston asetuksen 115/2012) säädetään palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion ja kulujen korvaamisessa.

Maahanmuuttovirasto ja KEHA-keskus maksavat hakemuksesta edustajan palkkion.

Palkkion ja kulukorvauksen hakemiseksi edustajan tulee antaa luotettava selvitys edustamiseen käytetystä ajasta sekä edustamisesta aiheutuneista kuluista. Selvityksessä tulee käydä ilmi tapaamisen ajankohta, tapaamiseen osallistuneet henkilöt ja aihe. Mikäli edustajan toimittamassa laskussa on epäselvyyttä tai siinä ei ole kaikkia tarvittavia tietoja, pyydetään edustajalta asiaan lisäselvitystä ja annetaan tarpeenmukaista ohjausta ja neuvontaa asiassa. Laskua käsittelevä taho voi tehdä rikosilmoituksen, mikäli laskutuksessa ilmenee sitä edellyttäviä seikkoja.

Edustajan tuntipalkkio on 45 euroa. Jos edustaja hoitaa samanaikaisesti kahden tai useamman lapsen asioita, ei päällekkäisiä tuntipalkkioita makseta. Edustajan tehtävän hoitamiseen käytetyksi ajaksi ei katsota matkustamiseen ja majoittumiseen käytettyä aikaa, eikä tältä ajalta siten makseta palkkiota.

Edustajan on suositeltavaa tutustua edustettavaan lapseen ennen päätöstä edustajaksi ryhtymisestä. Lapsen tutustumisen sekä hänen mielipiteiden selvittämiseen käytetyn ajan osalta palkkiota ja kulukorvausta voidaan maksaa enintään kahdelta tunnilta ennen käräjäoikeuden päätöstä. Palkkiot ja kulut voidaan kuitenkin maksaa vasta käräjäoikeuden tehtyä edustajan määräämistä koskevan päätöksen.

Palkkiota edustajan tehtävään sisältyvästä valmistelu-, selvitys- ja seurantatyöstä voidaan maksaa enintään yhdeltä tunnilta kuukaudessa per edustettava. Kaikki tunnin ylittävä aika tulee eritellä ja perustella palkkiolomakkeen toimenpiteisiin. Puheluihin, sähköpostilla ja paperilla käytävään kirjeenvaihtoon sekä internetin käyttöön kulunut aika lapsen asioiden hoitoa koskevissa asioissa on tällaista valmistelu-, selvitys- ja seurantatehtävään käytettyä aikaa.

Lapseen tutustumiseen sekä tämän mielipiteiden ja toivomusten selvittämiseen käytettävästä ajasta palkkiota voidaan maksaa enintään kahdelta tunnilta kuukaudessa. Jos lapsen edun turvaaminen sitä edellyttää, voidaan palkkiota edellä mainituista tehtävistä maksaa useam-
maltakin tunnilta.

Palkkiota ja kulukorvausta ei makseta ajalta sen päivän jälkeen, jona edustajan tehtävä on lakannut tai käräjäoikeus on vapauttanut edustajan tehtävästään.

8.1 Korvattavat kulut

Edustajalle korvataan seuraavat palkkioasetuksen 5 §:ssä säädetty edustajan tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kulut:

- Tavanomaiset toimistokulut.
- Valtion matkustussäännön mukaiset matka- ja majoituskulut sekä päiväraha.
- Ansionmenetykset, kuitenkin enintään 60 euroa vuorokaudelta.
- Maahanmuuttoviraston tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen etukäteen hyväksymään edustajan tehtävän hoitamisen kannalta tarpeelliseen koulutukseen tai edustajien tapaamiseen osallistumisesta aiheutuneet kulut.
- Rikosrekisteriotteesta peritty maksu, kuitenkin enintään kaksi maksua vuodessa.

8.1.1 Toimistokulut

Edustajan tehtävän hoitamisesta aiheutuneet tavanomaiset toteen näytetyt toimistokulut kuten kohtuullisiksi katsottavat puhelimen, internetin ja postin käytön sekä kopioinnin kustannukset korvataan. Laitehankintoja tai laitteiden asennuksia ei korvata.

8.1.2 Matka- ja majoittumiskulut

Edustajalle korvataan edustajan tehtävien hoitamiseen liittyvästä matkustamisesta aiheutuneet matka- ja majoittumiskulut sekä matka-ajalta maksettava päiväraha kulloinkin voimassa olevan valtion matkustussäännön perusteella. Valtion matkustussääntö löytyy valtiovarainministeriön internetsivuilta, osoitteesta <http://www.vm.fi> (valtion matkustussääntö).

Palkkiota ei makseta matka-ajalta, vaikka lapsi ja edustaja matkustavat yhdessä. Matkaennakkoa ei voida maksaa, koska edustaja ei ole työsuhteessa Maahanmuuttovirastoon tai KEHA-keskukseen. Maahanmuuttovirasto tai KEHA-keskus ei tilaa etukäteen matkalippuja, vaan edustaja itse tilaa sekä maksaa matkat ja veloittaa ne jälkikäteen matkalaskussa.

Matkat korvataan pääsääntöisesti julkisen liikenteen voimassa olevan taksan mukaisesti. Kilometrikorvauksia maksetaan vain, jos oman auton käytölle on ollut hyväksyttävä peruste. Taksin käytön pitää olla hyvin perusteltu. Virkamatka on tehtävä niin lyhyessä ajassa kuin se on mahdollista ja silloin on otettava huomioon myös matkan kokonaiskustannukset. Oman auton käyttämisellä mahdollisesti saavutettu ajan ja kustannusten säästö tulee huomioida matkaa suunniteltaessa.

Edustajan tehtävä ei ole kuljettaa lasta omalla autolla, joten siitä ei makseta kilometrikorvauksen lisäkorvausta eikä siitä saa aiheutua kuluja kuten kilometrikorvauksia. Jos edustaja kuitenkin kuljettaa lasta vahingon sattuessa, kulut korvaa edustajan liikennevakuutus, ei vastaanottokeskus, Maahanmuuttovirasto tai KEHA-keskus.

8.1.3 Ansionmenetykset

Edustajan tehtävän hoitamisesta aiheutuneet ansionmenetykset korvataan, jos edustaja ei ole voinut hoitaa edustajan tehtäviä päätoimensa työajan ulkopuolella. Ansionmenetykset korvataan myös, jos edustaja osallistuu työaikanaan Maahanmuuttoviraston tai ELY-keskuksen etukäteen hyväksymään koulutukseen. Sivutoimeen liittyviä ansionmenetyksiä ei korvata. Ansionmenetyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärä on 60 euroa vuorokaudelta.

8.1.4 Koulutuskustannukset

Käräjäoikeuden päätöksen saaneen edustajan tehtävän hoitamisen kannalta tarpeellisesta koulutuksesta johtuvat matka- ja majoittumiskustannukset ja päiväraha korvataan valtion matkustussäännön mukaan. Lisäksi voidaan korvata koulutukseen osallistumisesta peritty maksu. Edustajan tuntipalkkioita ei koulutuksen ajalta makseta. Koulutus voi olla muunkin organisaation kuin Maahanmuuttoviraston tai ELY-keskuksen järjestämää, jos Maahanmuuttovirasto tai ELY-keskus on hyväksynyt etukäteen koulutuksen kustannusten korvaamisen.

Tehtäviinsä liittyen Maahanmuuttovirasto tai ELY-keskukset voivat järjestää edustajille koulutusta. Mikäli edustajana toimiva osallistuu koulutukseen, johon osallistumisesta toivoo saavansa kustannusten korvauksia, hyväksyntä haetaan etukäteen Maahanmuuttovirastosta tai sen alueen ELY-keskuksesta, jossa edustettava lapsi asuu.

8.1.5 Rikosrekisteriotemaksu

Edustajalle korvataan rikosrekisteriotteesta perittävä maksu tositteen perusteella. Rikosrekisteriotte ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Edustaja tilaa maksullisen rikosrekisteriotteen Oikeusrekisterikeskuksesta. Maahanmuuttovirasto tai KEHA-keskus maksaa edustajaksi määrätylle rikosrekisteriotteen hankkimisesta aiheutuneet kustannukset edustajan palkkiolaskutuksen yhteydessä. Kustannukset rikosrekisteriotteen tilaamisesta korvataan korkeintaan kaksi kertaa vuodessa.

8.2 Palkkion ja kulukorvauksen hakeminen

Edustajan on haettava palkkiota ja kulukorvausta tähän tarkoitukseen vahvistetulla lomakkeella. Turvapaikanhakijalapsia, sekä ilman kotikuntaa olevia, tilapäistä suojelua saavia lapsia koskevat hakemukset osoitetaan Maahanmuuttovirastoon ja oleskeluluvan saaneiden edustettavien kohdalla korvausta haetaan KEHA-keskukselta. Maahanmuuttovirastolla ja KEHA-keskuksella on oikeus vaihtaa tietoja korvauskäsittelyn oikeudellisuuden varmistamiseksi.

Edustajan palkkio ja kulut laskutetaan edustajan nimellä eikä esimerkiksi toiminimellä, koska edustajana toimiminen perustuu käräjäoikeuden päätökseen tietyn henkilön määräämisestä edustajaksi. Käräjäoikeuden päätös edustajaksi määräämisestä on toimitettava ensimmäisen hakemuksen liitteenä.

Palkkiota ja muita kuin matkasta aiheutuneita kulukorvauksia on haettava kahden kuukauden kuluessa palkkion perusteen tai kulujen syntyamisestä. Kahden kuukauden määräajan laskemiseen ja asiakirjan saapumiseen liittyvissä kysymyksissä noudatetaan säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) ja hallintolain (434/2003) säännöksiä. Maahanmuuttovirasto tai KEHA-keskus voi erikseen perustellusta syystä maksaa palkkion ja kulukorvauksen, vaikka niitä ei olisi haettu määräajassa.

Korvausta matkan kustannuksista haetaan valtion matkustussäännön mukaisesti. Voimassa olevan valtion matkustussäännön 21 §:n mukaan matkan kustannuksista on haettava korvausta matkalaskulla, joka on jätettävä virastolle kahden kuukauden kuluessa matkan päättymisestä uhalla, että oikeus korvaukseen ja mahdollisesti maksettuun ennakoon muutoin menetetään.

Palkkion ja kulukorvauksen maksamiseksi edustajan on annettava palkkiohakemuksensa seuraavat tiedot:

- edustajan nimi, henkilötunnus, yhteystiedot ja pankkiyhteys
- edustettavan lapsen nimi, syntymäaika, asuinpaikka sekä Maahanmuuttoviraston lapselle antama asiakasnumero tai tämän henkilötunnus
- edustajaksi määräämisen ajankohta
- edustajan ennakoperintälaissa (1118/1996) tarkoitettua ennakonpidätystä varten tarvittavat tiedot (esim. verokortti)
- edustettavakohtaisesti tapaamiset ja toimenpiteet eriteltyinä päivämäärän ja kellonai-kojen mukaan
- tarvittaessa valtion matkustussäännön mukaiset matkalaskussa vaadittavat tiedot
- tiedot muista kuin edellä mainituista kuluista
- alkuperäiset tositteet korvattavista kuluista

Hakemuksen liitteenä on toimitettava jäljennös käräjäoikeuden päätöksestä edustajaksi määräämisestä, kun edustaja hakee ensimmäistä kertaa korvausta edustettavan lapsen edustamisesta koskevasta palkkiosta ja kulukorvauksesta.

Korvauslaskuun voidaan sisällyttää useampaa lasta koskevat palkkiot ja kulut. Tällöin edustaja antaa jokaisesta edustamastaan lapsesta erillisen luotettavan selvityksen edustamiseen käytetystä ajasta sekä edustamisesta aiheutuneista kuluista. Selvityksestä tulee käydä ilmi tapaamisen ajankohta, tapaamiseen osallistuneiden henkilöiden nimet sekä tapaamisen aihe.

Palkkion kokonaissummaa laskettaessa korvattava aika pyöristetään lähimpään 15 minuuttiin. Laskun kuluerittelyyn on liitettävä alkuperäiset tositteet, tai muu asiakirja, jonka perusteella kulut voidaan todentaa. Kuhunkin laskutettavaan toimeen liittyvät kulut tulee sisällyttää samaan laskuun. Puhelinkulut korvataan alkuperäisen tositteen perusteella tai palveluntuottajan taksan mukaisina (esimerkiksi laskukopio, josta taksa ilmenee, on liitettävä laskuun). Internetin käyttökuluista on annettava alkuperäinen tosite pyydettyäessä. Posti- ja toimistokuluista on annettava alkuperäiset tositteet. Kaikki matkakulujen kuitit on liitettävä matkalaskuun alkuperäisinä, silloin kun tosite on ollut saatavilla. Edustajan on liitettävä laskuun työnantajan todistus ja palkkalaskelma ansionmenetyksestä. Yrittäjänä toimivan edustajan on annettava ansionmenetyksestä muu luotettava selvitys.

Mikäli kustannukset jakaantuvat Maahanmuuttoviraston ja KEHA-keskuksen välille, toimitetaan alkuperäinen tosite yhdelle näistä viranomaisista. Kuittikopioon ja laskun kuluerittelyyn tulee selkeästi kirjata, mille viranomaiselle alkuperäinen tosite on toimitettu.

9. Edustajatoiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta

9.1 Vastaanottolain mukainen ohjaus, suunnittelu ja valvonta

Maahanmuuttovirasto ohjaa, suunnittelee ja valvoo edustajatoimintaa vastaanottolain 39 §:n mukaisesti.

Vastaanotto- tai järjestelykeskus, jonka asiakkaaksi lapsi on rekisteröity, vastaa edustajatoiminnan käytännön hallinnoinnista. Maahanmuuttovirasto tiedottaa edustajia ajankohtaisista asioista ja edustajille lähetetään toimintaa ohjaavia kirjeitä. Ohjausta annetaan kirjallisten ohjeiden lisäksi tarpeen mukaan myös yhteydenottoihin liittyvän neuvonnan avulla.

Maahanmuuttovirasto voi kerätä erilaista tietoa edustajatoiminnasta, jota käytetään toiminnan ohjauksen suunnittelussa, valvonnassa ja kehittämisessä. Tietoa voidaan kerätä sekä edustajilta että edustettavilta lapsilta. Lisäksi keskuksille voidaan tehdä erilaisia kyselyitä ja selvityksiä, joiden avulla pyritään saamaan kuvaa siitä, miten jokin edustajatoimintaan liittyvä asia näyttäytyy tai toteutuu. Maahanmuuttovirasto toteuttaa suunnitelmallisia ohjaus- ja valvontakäyntejä vastaanottokeskuksiin. Suunnitelmallisten ohjaus- ja valvontakäyntien tavoitteena on tukea keskusten toimintaa ja varmistaa toiminnan asianmukaisuus. Ohjaus- ja valvontakäynneillä voidaan käydä läpi myös edustajatoiminnan hallinnointiin liittyviä asioita ja käytännön hallinnointiin kuuluvien toimien suorittamista. Suunnitelmallisten ohjaus- ja valvontakäyntien lisäksi vastaanottokeskuksiin voidaan tehdä jälkivalvonnallisia, reaktiivisia toiminnan tarkastuskäyntejä. Toiminnan tarkastuskäynnit liittyvät epäilyyn toiminnassa olevista mahdollisista puutteista tai epäkohdista. Tarkastuskäynti voi kohdentua myös epäilyyn edustajatoiminnan hallinnoinnissa olevista puutteista.

Vastaanottokeskukset vastaavat turvapaikanhakijalasten lakisääteisistä palveluista ja hakevat lapselle edustajaa viivytyksettä. Lapsen vastaanottopalveluiden järjestämisestä vastaa se keskus, jonka kirjoilla lapsi on. Lakisääteisiä vastaanottopalveluita ovat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, sosiaalipalvelut, terveydenhuoltopalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opintotoiminta. Oikeusapu kuuluu julkisen oikeusavun piiriin.

Vastaanotto- tai järjestelykeskusten tekemällä edustajatoiminnan käytännön hallinnoinnilla on keskeinen rooli ja tehtävä ilman huoltajaa Suomessa olevien lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Vastaanottokeskukset ovat esimerkiksi vastuussa siitä, että ilman huoltajaa olevalle lapselle haetaan edustajaa viivytyksettä. Käräjäoikeuden annettua edustajan määräämistä koskevan päätöksen, edustaja ja keskus tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen asioiden hoitamisessa lapsen ollessa vastaanottojärjestelmässä. Maahanmuuttovirasto ohjaa ja neuvoo vastaanottokeskuksia käytännön hallinnointiin liittyvissä kysymyksissä.

Vastaanotto- tai järjestelykeskuksen tekemän käytännön edustajatoiminnan hallinnoinnin sisältö on:

1. Edustajien rekrytointi
2. Hakemuksen tekeminen edustajan määräämisestä
3. Edustajan kelpoisuuden varmistaminen
4. Edustettavien kohtuullisen määrän varmistaminen
5. Edustajan ohjaus ja työn tukeminen käytännön työssä
6. Hakemuksen tekeminen edustajan vapauttamisesta, mikäli ilmenee, että lapsella on Suomessa huoltaja tai muu laillinen edustaja tai edustaja on kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä
7. Edustajien henkilötietoja sisältävän rekisterin ajantasaisuuden ylläpitäminen

9.1.1 Riitatilanteiden ratkaiseminen, valitus ja kantelu

Viranomaisten toiminnan valvonta, lapselle järjestettävien palveluiden tason ja laadun määrittäminen kuuluvat viranomaisille tai palvelun tuottajille. Valvonnasta ja päätösvallasta säädetään erikseen lailla tai lain nojalla annetuilla säädöksillä. Edustaja kulkee mukana lapsen elämässä ja ottaa yhteyttä viranomaiseen, vastaanottokeskukseen tai muuhun asiasta vastaavaan tahoon, jos lapsen elämässä ilmenee ongelmia. Ongelmallisesta asiasta keskustellaan ensin asiasta vastuussa olevan tahon kanssa. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä, on edustajalla käytössä samat muutoksenhakukeinot kuin täysi-ikäisellä asianomaisella olisi. Myös lapsella on oikeus kannella edustajansa toiminnasta.

Hallintopäätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetuissa laissa säädetään. Päätöksistä, jotka koskevat esimerkiksi vastaanottokeskuksessa majoitusta tai toiseen vastaanottokeskukseen siirtämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla. Lapsen saama ELY-keskuksen kuntasijoitusilmoitus ei ole valituskelpoinen hallintopäätös. Sen sijaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehty sosiaalihuoltolain mukainen hyvinvointialueen päätös oleskeluluvan saaneen lapsen asumisen järjestämisestä on muutoksenhakukelpoinen ja päätöksestä voi myös valittaa.

Edustaja voi tarvittaessa kannella alaikäistoiminnan valvonnasta vastaavalle viranomaiselle, mikäli epäilee toiminnan lainmukaisuutta, tai velvollisuuksien hoitamatta jäämistä. Vastaanottopuolella valvonnasta vastaa Maahanmuuttovirasto. Maahanmuuttoviraston toiminnasta voi kannella eduskunnan oikeusasiamiehelle, sisäministeriölle, valtioneuvoston oikeuskanslerille sekä yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

Mikäli viranomaisen ja edustajan näkemykset lapsen edun toteutumisesta eroavat toisistaan, asiaa arvioi turvapaikanhakijalasten kohdalla sen hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä, jonka alueella vastaanottokeskus sijaitsee. Lapsen etu ratkaistaan riitatilanteissa asian laadusta riippuen joko käräjäoikeudessa tai hallintotuomioistuimessa.

9.2 Kotoutumislain mukainen ohjaus, suunnittelu ja valvonta

ELY-keskus ohjaa, suunnittelee ja valvoo edustajatoimintaa kotoutumislain 36 ja 55 §:n mukaisesti. ELY-keskus valvoo edustajien työn asianmukaisuutta ja ohjaa edustajia koulutuksen ja neuvonnan keinoin. ELY-keskus tiedottaa edustajia tarpeen mukaan ajankohtaisista asioista ja ohjaa edustajia kirjallisesti esimerkiksi ohjauskirjein sekä järjestää edustajille neuvontaa. ELY-keskus tutkii edustajien toimintaa koskevat valitukset ja tarpeen vaatiessa tekee hyvinvointialueelle esityksen edustajan vapauttamista koskevan hakemuksen tekemisestä.

Valvova ELY-keskus määräytyy edustajan edustaman lapsen asuinpaikkakunnan ja edustajuuden hakemisesta vastuussa olevan hyvinvointialueen mukaan. Jos edustajalla on edustettavia usean ELY-keskuksen alueella, valvonnassa tehdään alueiden välistä yhteistyötä.

9.2.1 Riitatilanteiden ratkaiseminen ja valitus

Ensisijaisesti ristiriitatilanteet on pyrittävä selvittämään keskusteluilla perheryhmäkodin, hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän, edustajan ja lapsen kesken. Jos ristiriitatilanteen selvittäminen ei onnistu keskustelun kautta, perheryhmäkoti, hyvinvointialue tai lapsi itse voivat tehdä ELY-keskukselle valituksen edustajan toiminnasta. ELY-keskus voi pyytää hyvinvointialueelta, perheryhmäkodilta ja edustajalta lisätietoa valituksen selvittämistä varten kotoutumislain 91 § mukaisesti. ELY-keskuksen toiminnasta voi kannella työ- ja elinkeinoministeriölle, eduskunnan oikeusasiamiehelle, valtioneuvoston oikeuskanslerille sekä yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

10. Liitteet

10.1 Oleskeluluvat ulkomaalaislain mukaisesti, sekä tilapäinen suojelu.

Turvapaikka eli pakolaisasema 87 §.

Turvapaikka voidaan myöntää, mikäli henkilö on vaarassa joutua kotimaassaan ulkomaalaislain mukaisesti vainotuksi, eikä saa suojelua viranomaisilta, tai pysty turvallisesti asumaan toisella alueella omassa maassaan.

Toissijainen suojelu 88 §.

Toissijaiseen suojeluun perustuva oleskelulupa voidaan myöntää, mikäli ulkomaalaislain mukainen vainon syy ei täyty, mutta henkilöä uhkaa kuolemanrangaistus tai teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen kohtelu tai rangaistus, tai henkilön kotimaassa on käynnissä vakava aseellinen konflikti, joka aiheuttaa henkilökohtaisen vaaran hakijalle, eikä henkilö saa suojelua kotimaansa viranomaisilta tai kykene muuttamaan turvallisesti toiselle alueelle.

Yksilöllinen inhimillinen syy 52 §.

Mikäli turvapaikan tai toissijaisen suojelun myöntämisen kriteerit eivät täyty, Maahanmuuttovirasto tutkii perusteet yksilöllisestä inhimillisestä syystä myönnettävälle oleskeluluvalle. Perusteena voi olla esimerkiksi vakava sairaus, johon henkilö ei saisi hoitoa kotimaassaan, lapsen asianmukaisesta vastaanotosta ei voida varmistua, tai oleskeluluvan myöntämättä jättäminen olisi muusta painavasta syystä hakijalle kohtuutonta.

Ihmiskaupan uhrille myönnettävä oleskelulupa 52 a §.

Lupa voidaan myöntää, jos henkilön katsotaan joutuneen ihmiskaupan uhriksi, eikä häntä voida palauttaa kotimaahansa. Lupa voidaan myöntää, mikäli hakijan oleskelu on perusteltua ihmiskaupan esitutkinnan tai tuomioistuinkäsittelyn vuoksi tai hakijan arvioidaan olevan erityisen haavoittuvassa asemassa. Hyväksikäyttö on voinut tapahtua kotimaassa, matkalla tai Suomessa. Uhriksi joutuneet tarvitsevat usein pitkäkestoista, moniammatillista apua selvitäkseen kokemuksistaan.

Tilapäinen oleskelulupa 51 §.

Mikäli muut perusteet oleskeluluvan myöntämiseksi eivät täyty, mutta henkilöä ei voida palauttaa kotimaahansa, hänelle voidaan myöntää tilapäinen oleskelulupa. Lupia myönnetään hyvin harvoin. Henkilöllä voi olla esimerkiksi vakava, tilapäinen terveysongelma tai paluu ei muusta syystä käytännössä ole mahdollista.

Tilapäinen suojelu Ukrainasta paenneille.

Tilapäinen suojelu perustuu EU:n tilapäisen suojelun direktiiviin, Tilapäinen suojelu on tarkoitettu Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille. Tilapäisen suojelun tarkoituksena on, että heille voidaan tarjota nopeasti väliaikaista suojelua.

10.2. Linkit verkkosivustoille

[Maahanmuuttoviraston palkkiolomakkeet \(migri.fi\)](#)

[Suomeen yksintulleen alaikäisen edustaja | Maahanmuuttovirasto \(migri.fi\)](#)

[Yksin Suomeen tulleen alaikäisen majoittuminen | Maahanmuuttovirasto \(migri.fi\)](#)

[Tietoa turvapaikkaprosessista ilman huoltajaa oleville lapsille \(migri.fi\)](#)

[Kielianalyysi | Maahanmuuttovirasto \(migri.fi\)](#)

[Maahanmuuttoviraston tietosuojaselosteet \(migri.fi\)](#)

[Perheenyhdistäminen alaikäisenä yksin tulleelle kansainvälistä suojelua saaneelle \(migri.fi\)](#)

[Toimeentuloedellytys pakolaisaseman saaneen perheenyhdistämisessä \(migri.fi\)](#)

[Ihmiskauppa \(ihmiskauppa.fi\)](#)

[Hae maksatusta – Alaikäisenä yksin Suomessa olevien oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden edustajakorvaus \(palveluportaali.maksatus.keha-keskus.fi\)](#)

[Valtion ulkopuoliset palkkionsaajat ja matkustajat \(palkeet.fi\)](#)

[Osaava edustaja -verkkokoulutus \(kotoutuminen.fi\)](#)

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

KEHA-keskus

Ohje ilman huoltajaa Suomessa olevien
lasten edustajatoimintaan

ISBN 978-952-7624-00-5 (PDF)

Maahanmuuttovirasto
Vastaanottopalveluiden osasto
vastaanottopalveluidenosasto@migri.fi
www.migri.fi

KEHA-keskus
Kotoutumisen ja kansainvälisen
rekrytoinnin palvelut
kotoutuminen@ely-keskus.fi
www.keha-keskus.fi